

BÖLÜM I: KENT, KENTLEŞME VE KENTLİLEŞME

*Eğer Dünya tek bir ülke olsaydı, İstanbul başkenti olurdu.
Napolyon*

Şanlıurfa'daki Göbeklitepe'den günümüze geçen 12 bin yıldır kentlerin (şehirlerin) var olduğu bilinmektedir. Ancak 1870'lerde başlayan Sanayi Devrimi'nden önce dünya nüfusunun sadece %3 şehirlerde yaşarken 2021 yılı itibariyle dünya nüfusunun %56'sından fazlasının şehirlerde yaşadığı hesaplanmaktadır. Bu durum insanlık tarihinde yaşanan en büyük değişimlerin son 150 yılda kentlerde meydana geldiğini göstermektedir.

Genelde “*kent ve şehir*” kavramları aynı manada kullanılmasına rağmen aralarında anlam farklılığı olduğu söylenebilir. Örneğin şehir kavramı fiziksel yer manasına gelirken kent daha çok sosyolojik bir kavram olarak şehirdeki insanların davranışlarını, yaşamlarını ve şehirde sunulan hizmetleri de içerecek manada kullanılmaktadır. İngilizce’de “urban ve city” kelimelerinde olduğu gibi. Bu kitapta Akıllı Şehir yerine Akıllı Kent (AK) kavramı kullanılmaktadır çünkü AK günümüz kentlerinin sosyolojik yapısına hitap etmektedir. Ayrıca kent denince insanların kafasında sadece fiziksel yer manası gelmemektedir. Fiziksel şehir yanında artık sanal kent kavramı da ortaya çıkmıştır.

Kent veya şehrin tek bir tanımı yoktur. Sosyologlara, siyasetçilere, mimarlara, şehir plancılarına, mühendislere ve hatta hukukçulara göre farklı farklı tanımları vardır. Hukuksal olarak kent tanımı ülkeden ülkeye de değişebilmektedir. Kentin tanımlanmasında yerleşme alanının idari statüsü, nüfusun yoğunluğu, nüfusun bileşimi ve çeşitli sosyolojik kurallar gibi bazı kıstaslar kullanılmaktadır. Örneğin, TÜİK 20.000'den fazla kişinin yaşadığı yerleri kent olarak kabul etmektedir.

Kentte yaşayan herkesin kent hakkında farklı bir fikri ve beklentisi vardır. Kent bazı kişilere göre bir etkinlik, yoğunlaştırılmış işyeri ve önemli bir yenilik merkezidir. Bazıları için ise tüketim ve keşfedilecek alanlardır. Aleyhtekiler ise şehrin gürültüsünden, kalabalığından, sağlığa zararlarından ve aşırı betonlaşmış yerleşim bölgelerinden yakınıdır. Şehir planlamacıları kenti hem gelişme hem de sorunlar açısından büyük bir potansiyel olarak görür. Şirketler kenti (şehri değil) büyüme ve uygun iş fırsatları için analiz ederler. Ama kişinin orada bir yaşanacak alan mı

yoksa gürültü merkezimi veya ikisinin arasında bir şey mi gördüğü, büyük oranda kişinin ekonomik durumuna, coğrafi konumuna veya kişisel deneyimine bağlıdır (Herzberg, 2017, s. 19).

Kentler hakkındaki kurumsal ve kişisel bakış açılarındaki farklılıklar yeni değildir. Kentler kuşaklar boyunca hem esin kaynağı hem de korkutucu yerler olmuştur. Kentlerin sorunları karmaşıktır ve çözülmesi zordur ama başarılı çözümlerin yarattığı fırsatlar da çok çekicidir (Herzberg, 2017, s. 19). Nüfus artışı ve kentleşmeye bağlı olarak kentler yeni yönetişime, kaynaklara ve enerjiye ihtiyaç duymaktadırlar. Daha az sayıda insan için tasarlanmış olan mevcut şehir altyapıları fiziksel ve teknolojik baskı altındadır. Eskimiş, pahalı ve kirletici ulaşım araçlarının yanı sıra köhnemiş 19. yüzyıl şehir su şebekeleri ve kanalizasyon altyapılarını sahip olan ve 20. yüzyıl kent yönetim modellerini kullanan pek çok kent 21. yüzyılda çağdışı kalmış durumdadır. Bu yüzden yeni dijital araç ve teknolojilerin kentlerde kullanılması kaçınılmaz gözükmektedir (Herzberg, 2017, s. 20).

Diğer yandan, dünyada kırdan kente artan göç oranları hem göç veren hem de göç alan kentleri etkilemektedir. Göç alan kentler kısıtlı kaynaklarla artan nüfusa daha kaliteli ve sürdürülebilir hizmet sunmaya çalışılırken; göç veren kentler nitelikli insan gücünü korumaya ve kentlerini daha yaşanabilir kılmaya çalışmaktadırlar. Kentlerin fiziki alan ve nüfusundaki değişimlerin yanında gelişen dijitalleşme, demografik değişimler, küresel ısınma faktörleri ve yeni nesillerin değişen beklentileri kentlerin yeni ihtiyaçlarını şekillendirmektedir. Kısıtlı kaynaklarla bu ihtiyaçların sürdürülebilir bir şekilde karşılanabilmesi için Akıllı Kent uygulamaları ve dijital teknolojiler yardımıyla yenilikçi ve akıllı çözümlere ihtiyaç duyulmaktadır (Vodafone, 2016, s. 10).

Gelişimine ve şekillenmesine devam eden günümüz dünyasında, teknoloji özellikle dijital teknolojiler hayatın vazgeçilmez bir parçası olma yolunda hızla ilerlemektedirler. İnternetin gitgide yaygınlaşması ve internete ulaşılabilir cihazların kullanımının artması, insanoğlunun yaşadığı fiziksel dünyadan bağımsız ikinci bir dünyanın oluşturulmasına sebep olmuştur. Dijital veya Sanal Dünya olarak adlandırılan bu ikinci dünya, insanoğlunun yaşadığı fiziki dünya ile her geçen gün daha da iç içe geçmektedir. Toplumsal hayatın vazgeçilmez bir unsuru olan kamu hizmeti kavramı da bu değişimden payını almaktadır. Son yıllarda e-Devlet hizmetlerinin uygulamaya konulması, bu değişimin en belirgin

sinyali olarak tanımlanabilir. Böylece internet ile henüz küçük bir tanışma yaşayan kamu hizmeti kavramı, dijital teknolojiler ile sağlıklı bir kombinasyon oluşturabileceğini göstermiştir. Bu gelecek senaryolarından belki de en önemli olanı ise “Nesnelerin İnterneti” teknolojisinin kamu ve kent hizmetlerinin ifasında kullanılması olacağı söylenebilir (Erdoğan, 2018, s. 143).

İnsan ırkının başarıya ulaşması için kentlerin başarıya ulaşması gerekmektedir. İnsanlar daha iyi fırsatlar ve daha iyi bir yaşam kalitesi için kırsal bölgelerden kentlere aktığı için gezegen kentleşmektedir. 2050 yılına dek Dünya nüfusunun yaklaşık üçte ikisinin kent merkezlerinde ya da yakınlarında yaşıyor olacağı öngörüldüğünden eğer kent ekosistemleri fiziksel ve teknolojik olarak bir düzene sokulamazsa büyük sosyal sorunlar yaşanacağı söylenebilir (Herzberg, 2017, s. 13).